

1015.

Nogle Ord

o m

et Museum for Thorvaldsens Bærker.

I Anledning af et i Syens Stifts Adresse-Avis

No. 32 for dette Aar indrykket Stykke.

Af

C. Paludan-Müller,
Adjunct ved Odense Cathedral-skole.

Odense 1837.

Trykt hos S. Hempel.

I No. 32 af Fyens Stifts Adresse = Avis har en Indsender, der ikke har ladet sig skræmme af „Folkebladets“ Interdict, fremsat nogle Indvendinger imod den fra Kjøbenhavn udstedte Indbydelse til Oprettelsen af et Museum for Thorvaldsens Arbejder, hvilke burde være Enhver, der interesserer sig for Planen, kjærkomne som en Anledning til Sagens videre Drøftelse. Da disse Blades Forfatter regner sig til deres Tal, der ønske Sagen den lykkeligste Fremgang, griber han saa meget hellere denne Leilighed, som der turde være Grund til at antage, at de fremsatte Indvendinger ville gjøre Indtryk paa Flere her i Provindsen, hvor Hovedstadens Enthusiasme for Planen naturligviis ikke strax har grebet Alle.

Den cærede Indsender mener, at Udførelsen af et saa kostbart Arbejde ikke kan tilraades paa en Tid, da baade Staten og de enkelte Communer ere besværede med meget tunge Byrder. Men det er hverken Staten eller Communerne, man har anmodet om Bidrag til Museet, men private Folk. Folket og Staten ere vel uadskillelige, men dog ikke identiske; kun en Deel af Folkets Kræfter kræver Staten i Lider, hvor dens Tilværelse ikke er truet af nogen overhængende Fare. Den hverken kan eller vil forlange, at Borgerne skulde undlade at understøtte

gode og skønne Foretagender, fordi ogsaa den kunde bruge de Midler, der anvendes paa dem. Skal Folket naas den høiere Udvikling, som Staten selv gjør store Offere for at fremme, maa den lade Borgerne beholde saa mange Midler til fri Brug efter deres eget Lykke, at de indenfor den Kredts, Staten værner for dem, ved selvstændig Virksomhed kunne understøtte dens Bestræbelser; det maa være den selv kjærføkkent, at Borgerne med de Midler, som den ikke kan forhindre dem i at anvende paa blot sandfælige Nydelsler, udføre Foretagender, som den selv maatte ønske at sætte i Værk, dersom den kunde undvære Midlerne dertil. Der gives vistnok mangfoldige Foretagender af største Vigtighed for et Folks Vel, som ene kunne udføres ved private Foreninger af Borgerne. Man betænk blot, hvorledes England blomstrer ved den Aand i Folket, der driver de enkelte Borgere til selv og med egne Kræfter at udføre de nyttigste og skønneste Værker; mon dette Land vilde staae paa saa høit et Trin, dersom de Private vilde bringe deres Overflod som Gaver til Statens Kasser, istedetfor at anvende den til Veie og Kanaler, Universiteter og Opdagelsesreiser? At ogsaa det danske Folk har de vigtigste Opgaver at udføre med private Kræfter, vil neppe Noget benægte. Det er kun naar det gjælder om at forsvare Statens, og med den Folkets, Selvstændighed, at Borgerne ere forpligtede til at opoffre Alt for Staten; i Stater, der, som Nutidens, ere grundede paa en ganske anden Anskuelse af Menneskelivet, end Sparta og Rom, vilde det under almindelige Omstændigheder være ligesaa ufornuftigt som umuligt at gjøre den Fordring gjældende, at Folket skulde opoffre alle sine Kræfter ene og alene til Statens Tjeneste. Det er maaskee den bedste Virkning af den byrdefulde Gjæld, hvorunder Europas Stater sukke, at Folkene drives til at ud-

føre med egne private Kræfter hvad de kunne have Gavn og Glæde af.

Erkjender man Nødvendigheden og Gavnligheden af denne Forstjæl imellem de Kræfter, Borgeren skylder Staten, og dem, han er berettiget til at anvende efter eget Lykke, saa kan man ikke med den cerede Indsender antage, at et Land, der har en stor Statsgjæld, og hvor de enkelte Communer ere stærkt bebyrdede, ikke bør anvende en betydelig Sum til et Værk, som det projecterede Museum. Dersom Bestyrerne af en Stats eller Communes Penge under saadanne Omstændigheder vilde anvende dem til slikt et Værk, kunde Talen være om at de ikke burde det; men naar man anmoder Borgerne om Bidrag af deres private Midler, saa er kun Spørgsmaalet, om de kunne undvære dem fra deres private Fornødenheder. Dette maa Enhver afgjøre med sig selv; men naar Staten ikke af andre Grunde modsætter sig et saadant Foretagende, har den Enkelte med Hensyn til den ganske fri Haand i denne Sag. Om han vil eller ikke vil, beroer kun paa, om det convenerer ham eller ei. Vilde man gjøre det til en Samvittighedsfag for Folket, ved frivillige Bidrag at afbetale eller formindke Statens Gjæld, skulde man dog først betænke, om det virkelig formaaede dette uden ganske at lamme sine Kræfter til Foretagender, det ikke uden Skade for sin Udvikling kan tilside sætte. Er der virkelig Noget iblandt os, der for Allvor troer paa Muligheden af at overtale Folket til en saa betydelig frivillig Beskatning, at den kunde væsentlig lette Statens Byrder? Jeg nægter ikke, at jeg betvivler den, og hvor stort og prisværdigt det end vilde være, om det danske Folk vilde give Verden Exemplet paa en Patriotisme, som ingen anden Nation kunde opvise Magen til, hvor megen Høiagtelse jeg end føler for de saa Mænd, der

ikke af Planens Størrelse have ladet sig afftrække fra at give deres frivillige Bidrag til Statsgjældens Afbetaling: saa mener jeg dog, at man maa see Tingen i en god Gang, inden man kan troe den mulig. Og skulde denne colossale Plan virkelig nogensinde kunne sættes igjennem, da vilde Folket komme til at bringe saa stort et Offer, at den Sum, som det nu anvender paa et Museum, vilde være for Intet at regne i Sammenligning dermed. Vilde Folket frivilligt lægge flere Milioner Aar for Aar paa Fædrelandets Alter, saa vilde et hundrede Tusind Daler, een Gang for alle anvendt til en Anstalt, som Efterkommerne i mange Led vilde have Ære og Nytte af, ingenlunde svække dets Gyde dertil; deres Tilveiebringelse vilde, hvis den virkelig blev en Folkesag, være ikke blot mulig, men let.

Naar Indsenderen ikke vil indrømme Danmark nogen særegen Ære, fordi det har frembragt Thorvaldsen, saa synes han at glemme, at Kunstneren ikke blot er født i Danmark, men her har faaet sin Ungdoms-Dannelse. Det danske Folks Cultur har han at takke for den Skole, hvori hans Genie har udviklet sig, og for de Midler, der satte ham istand til at besøge Kunsternes Hjem. Dersom Raahed og Barbari havde hersket i Danmark, hvo staaer da inde for, at hans Genie ikke var gaaet til Grunde af Mangel paa Bækkelse og Næring? Og om han end kunde have fundet sin Skole i andre Lande, saa har Forsynet dog nu engang ladet ham finde den hos os. Han hører os derfor ikke ene til, fordi han tilfældigviis er født her, men fordi han uden Danmarks Cultur nu ikke vilde være, hvad han er.

Ogsaa Nyttien af et Museum betvivler Indsenderen, fordi han befrygter en eensidig Indflydelse af Thorvaldsens Arbejder paa de unge Kunstneres Dannelse. Denne Indven-

dings Besvarelse maa overlades til Kunstforstandige; kun tillader jeg mig den Bemærkning, at der i Kjøbenhavn allerede findes saa mange Arbeider af Thorvaldsen, at de endog uden at samles i et Museum ville udøve den største Indflydelse paa de Unges Dannelse; men at der tillige findes et Antal Gipsafstøbninger af ældre og nyere Tidens fortrinligste Billedhuggerarbeider, som ville modarbejde denne Gensidighed, dersom den virkelig skulde være at befrygte. Om Indsenderen har Ret i den Paastand, at de unge Malere ere ganske afhængige af den „Eckersbergsk-Lundske Typus,“ kan jeg ikke indlade mig paa at bedømme; men der er i al Fald en væsentlig Forskiel paa den Indflydelse, Kunstværket har som et Mønster, og den, der udøves af Kunstnere, der selv virke som Lærere.

Imidlertid forekommer det mig, at N y t t e n af et Museum maa betragtes fra et høiere, om jeg saa maa sige, politisk Standpunkt, hvorfra den ikke kan være tvivlsom. Vi Danske glæde os over at kalde Thorvaldsen vor Landsmand; men at han hører os til ved mere end Fødselen, er neppe almindelig erkjendt i Europa. Dersom det danske Folk oprettede et Museum for hans Arbeider, var dette en Erklæring for Kunstneren og for hele Europa, at det ansaae ham som sin og tilegnede sig ham nærmere, end den øvrige civiliserede Verden. Et saadant Skridt kunde ikke andet, end paa en eller anden Maade fremkalde en lignende Erklæring fra Thorvaldsens Side, og dersom han, som man giver os Haab om, derved skulde see sig foranlediget til at testamentere Danmark sine Arbeider, saa vilde dette være et uimodsigeligt Beviis paa, at han erkjendte sig som en Søn af Danmark. Disse gjensidige Erklæringer kunde ikke miskjendes af de øvrige civiliserede Folk, og de fik da vel at lade os beholde ham som vor. Men dette vilde væsentlig bi

brage til, at Danmark fandt den Anerkjendelse hos dem, som det fortjener. Vel begynder det øvrige Europa at erkjende Danmarks Cultur; men denne Erkjendelse er langt fra saa fast og almindelig, som man maa ønske det. Men lad Europa see, at vi ikke alene forstaae at bygge vore Skibe og føre dem over Havet saa godt, som nogen anden Nation, lad det erkjende, at Danmark ikke blot har frembragt Lærde og Digtere, hvis Fortjenester det ikke kan nægte sin Agtelse, men at det eier en Kunstner, for hvem Alle bøie sig som for deres Mester: saa kan det ikke vare længe, inden de Nationer, der staae paa Culturrens Høide, villig række os Haanden som deres Brødre, der ikke blot modtage af dem, men hvem de skyldte Bærker, som de regne til de herligste Frugter af Menneskeslægten's almindelige Cultur. Man ansee dog ikke en saadan Anerkjendelse for en forsængelig Ære; den vilde være ikke mindre nyttig og fordeelsagtig, end virkelig hæderlig for det danske Folk. Det er almindelig erkjendt, at Forbindelser med de meest cultiverede Folk bringe størst Fordeel; og enhver enkelt Dansk, der kom i Berørelse med Fremmede, vilde modtages med langt større Agtelse og Velwillie iblandt dem, finde langt flere aabne Døre og Hjerter, naar de ansaae hans Folk for en af de meest dannede Nationer, end naar han først skulde skaffe sin personlige Dannelses Respect. Hvor meget dette maatte lette endog ganske materielle Forbindelser, behøver ikke at udvikles. Ogsaa hele Folket vilde nyde godt af en saadan Anerkjendelse. Enhver, der kjender Noget til Historien, veed hvor megen Indflydelse paa Folkenes Skjæbne deres gjensidige Sympathie har havt. Europas cultiverede Folk vilde med Deeltagelse betragte en Nation, de erkjendte for deres Lige, og det vilde være dem magtpaaliggende, at den ikke hindredes i, frit og selvstændigt

at udvikle sin eiendommelige Cultur. Og skulde Landet engang være saa ulykkelig at overvældes af en større Magt, vilde ganske vist den uvilkaarlige Uerbødighed, høiere Dannelselse afvøder endog Barbarer, komme Folket tilgode. Paa Vigtigheden af en saadan Sympathie have vi i vore Dage havt det meest paafaldende Exempel; thi hvad andet, end de europæiske Folks Deeltagelse har reddet Grækenland? Den har holdt Grækerne opret under Kampen og endelig overvundet de Hindringer, politiske Forviklinger lagde i Veien for deres Selvstændighed. Men denne Deeltagelse havde fornemmelig sin Rilde i Erkjendelsen af det, alle Europas dannede Nationer skyldte det gamle Grækenlands Cultur. Et saare vigtigt Bidrag til at vinde almindelig Anerkjendelse for vor Cultur vilde en offentlig, umiskjendelig Tilsegnelse af Thorvaldsen være, og dette maa man vistnok ansee for en af de vigtigste Fordele, det paatænkte Museum vilde bringe Landet; en Fordeel, som ikke kunde vindes ved at lade opkjøbe paa fremmede Markeder danske Papirer for eet eller to hundrede tusinde Daler.

Vilde man indvende, at disse Penge kunde anvendes til Foretagender, som forrentede sig mere umiddelbart, saa betænk man, at det her ikke kommer an paa at angive et eller andet Project, som enkelte Personer eller Stænder kunde have Gavn af; men man nævne en Plan, som hele Folket uimodsigeligt nu erkjender for mere hæderlig og gavnlig, eller som man kan godtgjøre, at det hellere vilde understøtte. Naar der ikke anvendes uværdige Midler for at skaffe den Plan, vi her tale om, Indgang hos Folket, ingen Forførelse, ingen Brug af Autoritet, ingen paatrængende Overtalelse, men man søger at overbevise Forstanden, ikke blot at sætte Phantasien i en uklar

Bevægelse: saa kan man være ganske overbevist om, at Folket ikke tager sig af Sagen, med mindre den fortjener det, ligesom man ogsaa kan være rolig for, at det ikke ved dette Værk skal anstrenge sig over Gyne. Dvertimod kan man antage, at dersom Folket sparer lidt fra sine Forlystelser for at udføre et smukt Værk, der just ikke bringer Skillingen tilbage igjen strax og isinefaldende: saa vil dette mægtigt bidrage til at vække dets Sands for slige Foretagender, og de, der herefter ville opfordre det til andre gavnlige Værker, ville da vistnok finde det langt villigere til at lukke Pungen op.

Disse Bemærkninger maae ogsaa tjene til Svar paa de Indvendinger, Indsenderen fremsætter imod et Museums Hensigtsmæssighed. En anden Sag er det, om Planen vil blive hensigtsmæssig udført; men det maa naturligviis forudsættes, at den bliver underkastet offentlig Drøftelse, at der aflægges offentligt Regnskab, og at i det Hele Bestyrelsen og Udførelsen anordnes saaledes, at Folket kan have den størst mulige Sikkerhed for Hensigtens Opnaaelse. Indsenderen yttre ogsaa Betænkkelighed ved at lægge Museet indenfor en Fæstnings Bolde; men den samme Indvending kan gøres imod at lægge Hospitaler, Bibliotheker og overhoved Nationens vigtigste Anstalter og Samlinger derhen; den reducerer sig egentlig til det Spørgsmaal: om det overhoved er rigtigt, at gøre Landets Hovedstad til en Fæstning? Dette maae Statsmænd afgjøre, og jeg skulde her ikke have berørt denne Betænkkelighed, dersom det ikke var for at imødegaae en Lænsfemaade, der vel ikke har yttret sig offentlig, men som dog maastee ikke er uden Indflydelse i Provindserne. Uden Tvivl nære adskillige af Borgerne i de mindre Kjøbstæder nogen Skinsyge imod Kjøbenhavn, og det kunde vel være, at En og Anden vilde undslaae sig for at bidrage til et Værk, hvis Udfo-

relse vilde komme Kjøbenhavns Kunstnere og Haandværkere tilgode. Jeg vil her ikke opholde mig ved at vise, hvor lidet hæderlig en saadan Misundelse vilde være, eller hvor naturligt, ja nødvendigt det er, at Nationens bedste Kræfter og vigtigste Anstalter samles i Hovedstaden, hvis Glands og Belsærd jo er hele Nationens Ære og Gavn; men jeg vil blot gjøre opmærksom paa, at Borgerne i de mindre Kjøbstæder bedrage sig selv, dersom de troe, at de kjøbenhavnske Borgeres Belsærd er enten skadelig eller blot ligegyldig for dem. Lad Kunster og Haandværk, Handel og Industrie blomstre i Kjøbenhavn, saa vil ganske vist enhver af de andre Kjøbstæder og enhver Mand i dem, der jo middelbart eller umiddelbart alle hænge paa det Noieste sammen med Hovedstaden, faae sin Part af Fordelen, om endog ofte paa en saadan Maade, at den mindre Dannede ikke strax kan indsee, ad hvilken Vei den kommer. Ethvert betydeligt Arbeide vil bringe Haandværkene i Kjøbenhavn paa et høiere Trin, og dette vil spores i hele Landet. Hvormeget har ikke Christiansborg Slots Bygning virket i den Henseende? jeg tager ikke i Betænkning at paastaae, at f. Ex. den langt bedre Smag i Steenhuggerarbeide, som har viist sig i de senere Aar, og som Landets Bygninger og Kirkegaarde kunne give Enhver de meest iøinefaldende Beviser paa, fornemlig skyldes denne Bygning. Saadanne Forbedringer ville ikke blot mærkes i de Arbeider, der forserdiges i Kjøbenhavn selv; de ville udbrede sig til alle Landets Egne og bringe Haandværkene overalt paa et høiere Trin. Men Enhver vil indrømme, at det bedre Arbeide i Regelen maa give en større Løn, end det ringere. Man indvender ikke, at de mindre Kjøbstæder dog nu begynde at hæve sig, imedens Kjøbenhavns Velstand er aftaget; thi dette er ikke skeet for di, men uagtet Kjøbn. har tabt; og det vilde

være skeet i en langt høiere Grad, dersom Kjøbenhavns Velstand ogsaa var tiltaget.

En anden Indvending har jeg hørt fremsætte i privat Samtale, og da den tildeels forekommer mig grundet og uden Tvivl deles af Flere, er det bedre at omtale den offentlig. Man mener nemlig, at det hele Foretagende ikke er tilstrækkeligt forberedt iblandt Menigmand i Provindserne, hvis Bidrag man jo dog ønsker og gjør Regning paa. I denne Henseende maae de Mænd i Provindserne, der interessere sig for Planen, vistnok beklage, at dens Ophavsmænd alt for meget have gjort Kjøbenhavn til Maalestof for det hele Land. I Kjøbenhavn staae alle Stænder hverandre nærmere i selskabelig Henseende, end i Provindserne; i Kjøbenhavn er intet Spring imellem de videnskabelig Dannede og Haandværkere eller Kjøbmænd, der igjen udøve en afgjørende Indflydelse paa de ringere Klasser, saa at det Stød, der udgaaer ovenfra, hurtigt og stærkt forplanter sig til det Hele; men saaledes ere de selskabelige Forhold ikke overalt i Provindserne. Uden for Embedsforholdet fattes i flere Byer et bestemt selskabeligt Baand imellem de egentlige Borgere og Embedsmændene, som jo udgjøre den største Deel af dem, der have nydt en høiere Dannelses, og fra hvem altsaa Interessen for en Plan som nærværende især maatte udgaae. Det staaer ingenlunde altid i disses Magt, at sætte hine i Bevægelse; ja maaskee kunde det endog i een eller anden By være Tilfældet, at en nyttig Plan optoges med Kulde, fornemlig fordi den udgik fra Embedsmændene. Hvorledes skulde det nu gaae til, at Massen af Folket i Provindserne skulde komme i nogen varm Bevægelse for en Plan, hvis Betydning først skal gøres dem begribelig? Ikke Faa vide slet ikke hvem Thorvaldsen er, de Færreste have nogen klar Forestilling

om hans Værkers Natur og Betydning eller have seet noget af hans Arbejder. I Kjøbenhavn har hver Arbeidsmand og Tjenestepige seet et eller andet af dem; Enhver kan gaae i Frue Kirke og over Slotspladsen; og om de end ikke kunne have nogen Mening om deres Værd, have de dog en Forestilling om Kunstnerens Virksomhed. Men denne mangler hos Mange i Provindserne. Det er derfor beklageligt, at man ikke først har søgt at forberede Folket, inden man kom med Indbydelsen, og det er saa meget mere paafaldende, som Trykkefriehedsselskabet jo har forkyndt et Folkeskrift om Thorvaldsen af Prof. Thiele. Hvorfor har man ikke oppebiet dette *)? hvorfor har man ikke gjort andre Skridt i denne Henseende? Meget kunde være udrettet igjennem Dagblade, Flyveskrifter og paa andre Maader. Det hele Foretagende maa nu forekomme Mange at lide af Overflod paa Enthusiasme og Mangel paa Besindighed. Men hvad der er forsomt kan maaskee oprettes endnu, dersom man blot ikke troer, at Sagen er afgjort med en Indbydelse; der maa gjøres langt mere, og da den nu engang er kommen paa Bane, maa det gjøres hurtigt og med Kraft. Dersom det mislykkes at gjøre Planen til en Folkesag, vil man ikke være berettiget til at bebreide det danske Folk Kulde og Ligegyldighed; men Grunden maa for største Delen søges i den Maade, hvorpaa Sagen er greben an.

Men allerværst vilde det være, dersom Noget vilde lade sig imponere af „Folkebladets Opfordring“ til at tie med de

*) Dette Skrift er nu udkommet, og man maa glæde sig over, at saaledes i det Mindste Noget er gjort for at udbrede Bekjendtskab med Thorvaldsens Arbejder og Interesse for dem blandt Folket; men dette er ikke nok endnu.

Indvendinger man har imod Planen. Nei, det er just godt, at de komme frem; thi da finder Sagen ogsaa nok Forsvar. Kun faa ville føle sig opfordrede til at lovprise Planen uden en bestemt Anledning, og den vilde paa denne Maade i Provindserne være udsat for at døe af Læring. Men finder den i Lide Modstand, vil dette foranledige Debatter, der ville drage Folkets Opmærksomhed til sig; og lykkes det Forsvarerne at bekæmpe Modgrundene, saa have netop Modstanderne gjort Sagen en væsentlig Tjeneste. Med eet Stød sætter man ikke den Danske i Bevægelse; vil man have Menigmand med, skal man lade ham faae Tid til at blive varm; men Laushed eller eensidige Lovtaler ville aldrig formaae at rive ham ud af hans Ligegyldighed. Hvad maa desuden Menigmand tænke om dette Forbud? Har Nogen gyldige og uigjendrivelige Grunde at fremføre imod Planen, da er det jo godt at de komme frem; thi man vil dog vel ikke forlede os til et Foretagende, som med Grund kan ansees for utidigt? Men ere Modgrundene ugyldige, da vil deres Gjendrivelse netop fremkalde en klar Overbeviisning hos Folket om Sagens Gavnlighed, istedetfor Ligegyldighed eller en dunkel Fornemmelse. Altsaa ikke tie, men tale skulle Sagens Modstandere, og man kan ikke andet end dele den ærede Indsenders Misbilligelse af „Folkebladets“ ikke blot noget myndige, men — med al Respect for Skriftcommitteen være det sagt — ukloge Laushedsbud.

Men fordi Planen maaskee ikke er tilstrækkeligt forberedt og der er gjort Misgreb ved dens Anpriisning, vilde det dog være sørgeligt, om den skulde savne den Understøttelse fra Folkets Side, uden hvilken den ikke kan udføres. Falder den nu hen, kan den ikke optages igjen, og da er det ubodelig Skade, at den er bragt paa Bane; thi ligesom dens Udførelse vilde

være en skjøn og gavnlig Erklæring for hele Europas Dine, saaledes vilde man i andre Lande, ja maaskee endog Kunstneren selv, ansee et mislykket Forsøg for et offentligt og umiskjendeligt Beviis paa, at det danske Folk er ligegyldigt for sin store Kunstner. Og dette er det dog virkelig ikke. Jeg tillader mig derfor at opmuntre mine Medborgere til at antage sig Planen med Barme. Hvad de nu forsømme, kunne de aldrig gjøre godt; thi de maae ikke gjøre Regning paa, at faae en Landsmand som Thorvaldsen igjen; og da Sagen nu engang er sat i Gang, er det bedre at understøtte den, end af Misforstaaelse med Raaden, hvorpaa det er steet, at lade en Leilighed gaae forbi, som ikke kommer tilbage.

